

بررسی نقش ساخت و عملکرد خانواده در رفتارهای جنسی نوجوانان

دکتر زهرا نیک منس*، دکتر زهره خسروی**، دکتر یحیی کاظمی***

چکیده

مطالعات متعددی به نقش عوامل خانوادگی بر رفتارهای جنسی نوجوانان اشاره کرده اند. با توجه به اهمیت رفتارهای جنسی در نوجوانی و لزوم بررسی‌ها ی دقیق تر، در مطالعه ی حاضر، به بررسی کیفی نقش عملکرد خانواده در پیشگیری و یا بروز رفتارهای جنسی نوجوانان در شهرستان زاهدان پرداخته می شده است. روش پژوهش مطالعه ی کیفی و جامعه ی آماری آن، دانش آموزان سال اول، دوم و سوم دبیرستان شهر زاهدان بوده است. با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند ابزار مصاحبه سازمان یافته، ۲۰ دانش آموز از مدارس دخترانه و پسرانه شهر زاهدان، با تناسب مساوی، و توجه به اینکه نیمی از افراد هر گروه دارای رفتار جنسی بودند، انتخاب شدند.

نتایج به دست آمده نشان داد که عملکرد خانواده از جمله: گرمی و پذیرش در روابط والدین و نوجوان، کنترل نوجوان به شیوه ی متقاعد سازی و ساخت خانواده (خانواده ی طبیعی)، عدم اعتیاد والدین

Email: zahraniymanesh@yahoo.com

*استادیار گروه روانشناسی دانشگاه سیستان و بلوچستان

**دانشیار گروه روانشناسی دانشگاه الزهرا

***استاد یار گروه علوم تربیتی دانشگاه سیستان و بلوچستان

و یا درگیری والدین در رفتارهای مخاطره آمیز) در پیشگیری از رفتارهای مخاطره آمیز جنسی در نوجوانان مهم است. بررسی عامل جنسیت نشان داد که روابط گرم همراه با پذیرش و داشتن الگوی مثبت و مؤثر برای پسران، از مهم ترین عوامل محافظتی رفتار جنسی نوجوانان به شمار می آید.

واژه های کلیدی: نوجوان، رفتار جنسی، عملکرد خانواده، ساخت خانواده

مقدمه

نوجوانان به کشف موقعیت های مخاطره ای تمایل دارند و این امر ظرفیت آنها را برای نداشتن زندگی طولانی و حتی مرگ بالا برده است (استویر و گاد^۱، ۱۹۹۵). شاک اسمیت و هندری^۲ معتقدند این دوره می تواند به خودی خود منشا و پدید آورنده بسیاری از الگوهای رفتاری خطر آفرین باشد که می تواند زمینه ساز ابتلای به بیماری در سالهای بعدی زندگی شود (به نقل از احمد نیا، ۱۳۸۰). اگرچه مخاطره جویی در نوجوانی طبیعی است و قسمت ضروری برای یادگیری و رشد شخصی است (کوربین^۳، ۲۰۰۱) اما در صورت تکرار یا گسترش آن، بسیاری از اعمال مخاطره آمیز می تواند ایجاد خطر کند (پلنت و پلنت^۴، ۱۹۹۲).

چندین مطالعه، انواع رفتارهای مخاطره آمیز که نوجوانان با آن درگیر هستند را فهرست کرده اند که عبارتند از: استفاده از مواد مخدر و نوشیدن الکل، رفتارهای نامشروع جنسی، درگیری های فیزیکی و خشن، حمل اسلحه، بزه، شکست تحصیلی، مشکلات عاطفی و رفتارهای مربوط به رژیم غذایی شدید (براس و دارت^۵، ۲۰۰۱؛ آندروز^۶، ۲۰۰۰) و همچنین درگیری در یک رفتار مخاطره ای احتمال درگیری در رفتارهای پر خطر دیگر را افزایش می دهد (تپرت^۷ و

1- Stoiber & Good

2- Shuck smit&Hendry

3- Corben

4- Plant. & Plant

5- Bruce & Dort

6- Androws

7 - Tapert

همکاران ۲۰۰۱؛ ولیوس^۱ و همکاران (۱۹۹۵). زویگ و فیلیپس^۲ (۲۰۰۲) اعتقاد دارند که رفتار مخاطره آمیز مانند استفاده از دارو و فعالیت جنسی و نزاع می تواند بر سلامت و احساس بهزیستی نوجوان اثر گذارد.

استنز فیلد و کرسیم^۳ (۲۰۰۵) معتقدند که مطرح می کنند فعالیت جنسی زودرس می تواند احتمال حاملگی زودرس، بیماری های مقاربتی، سقط جنین، فقر طولانی مدت، مشکلات تحصیلی و اجتماعی و اقتصادی برای نوجوانان به همراه داشته باشد. بر طبق پیمایش ۱۹۹۷ درباره ی رفتار جنسی، تقریباً نیمی از دانش آموزان دبیرستان درگیر فعالیت های جنسی هستند، همچنین ۲۱٪ نوجوانان پسر فعالیت جنسی را در سن ۱۵ سالگی و ۷/۲ درصد قبل از ۱۳ سالگی شروع کرده اند. بررسی میزان فعالیت جنسی در میان نوجوانان، هشدار می است که بسیاری از نوجوانان درگیر در فعالیت جنسی و در معرض خطر بیماریهای مقاربتی هستند (کوچیک و شافر و میلر و فورهامد^۴، ۲۰۰۱: ۵۱۹-۹۳). هورین و موت^۵ (۱۹۸۸) نتایج یک پیمایش در آمریکا در باره ی زنان و مردان، در موضوع ارتباط بین فعالیت جنسی و استفاده از داروهای غیر قانونی و الکل را بررسی کردند و نشان دادند که بین تجارب جنسی زودرس و اولین تجربه مصرف الکل و دارو ارتباط وجود دارد (نقل از پلنت و پلنت، ۱۹۹۲).

اهمیت انواع متفاوت رفتارهای مبتنی بر سلامت با تحولات سنی تغییر می کند؛ یعنی وقتی چنین رفتارهایی در اوایل نوجوانی اتفاق می افتد نتایج منفی زیادی را به همراه دارد. به عبارتی دیگر، نوجوانانی که رفتارهایی مانند آمیزش جنسی را در سنین پایین شروع می کنند، در مقایسه با همسالانشان، با خطر آمیزش های جنسی فراوان تر، شریکان جنسی بیشتر و بیماری های مقاربتی و آبستنی بیشتر، موفقیت تحصیلی و بازدهی اقتصادی پایین تر و احتمال درگیری در

^۱-Valois

^۲- Zewig & Philips

^۳- Stansfield & Kirstein

^۴- Kotchick & Shaffer & Miller & Forhamd

^۵- Haurin & Mott

رفتارهای مخاطره آمیز بیشتری مواجه هستند (هریس و همکاران^۱، ۲۰۰۲). با توجه به این مقدمه، بررسی رفتارهای جنسی نوجوانان و عوامل تعدیل کننده ی آن لازم به نظر می رسد.

تاثیر عملکرد خانواده بر رفتارهای جنسی نوجوانان

روانشناسان عناصر خانوادگی را که موجب تقویت سطح صلاحیت اجتماعی نوجوان می شود، مورد پژوهش قرار داده اند و در بسیاری از تحقیقات به اهمیت تاثیر عملکرد خانواده بر رشد نوجوان اشاره شده است و فرایندهایی از جمله نقش مدیریتی و نظارتی والدین (سانتراک^۲، ۲۰۰۵؛ هابنر و هاوول^۳، ۲۰۰۳: ۷۱؛ گودرزی، زرنقاش و زرنقاش، ۱۳۸۳: ۲۴۱)، همبستگی خانواده (کانجر^۴، ۱۹۷۵؛ رستمی، ۱۳۸۱)، ارتباط والدین و نوجوان و سبک والدین (گلچین و همکاران، ۱۳۸۰: ۳۰۰؛ شهبواری، ۱۳۸۲) و بسیاری عوامل دیگر را بررسی کرده اند و عقیده دارند که مطرح می کنند کنترل و همبستگی و عدم تضاد در محیط خانواده، می تواند رشد مثبت مفهوم خود و کفایت اجتماعی را سبب شود.

در بعضی تحقیقات، اثر مدیریت والدین بر فعالیت جنسی و مصرف مواد مخدر در نوجوانان، مورد بررسی قرار گرفته و نشان داده شده که سطح بالایی از ارتباط و مکالمه ی والد و نوجوان با سطح بالای خویشتن داری و ثبات کفایت و سطح پایین ارتباط جنسی مخاطره آمیز، مرتبط است (راجرز^۵، ۱۹۹۹: ۱۰۹-۹۹؛ آشبای ویلز و همکاران^۶، ۲۰۰۳). همچنین نوجوانان تک والدی در مقایسه با نوجوانان دو والدی در رفتارهای مرتبط با سلامت از جمله بزه،

¹- Harris

²-Santrock

³-Huebner & Howell

⁴-Conger

⁵-Rodgers

⁶-Ashbywills

خشونت و ارتباطات جنسی غیر محافظتی بیشتر درگیر می شوند (هریس و همکاران، ۲۰۰۲: ۱۰۳۹-۱۰۰۵).

استاتین و ویر^۱ (۲۰۰۰) معتقدند که اگر نوجوان به طور آزادانه اطلاعات را درباره ی خودش بدهد، والدین می توانند بر نوجوان شان به طور موثری مدیریت و کنترل داشته باشند، در غیر این صورت مدیریت و کنترل بی اثر است (نقل از هابنر و هاول، ۲۰۰۳: ۷۱) و فقدان نظارت کافی والدین عاملی است که بیش از عوامل دیگر موجب بزه نوجوانی می شود (سنتراک، ۲۰۰۵). باربر^۲ (۱۹۹۲ نقل از هوبنر و هاول، ۲۰۰۳: ۷۱) اعتقاد دارند که انواع خاصی از کنترل والدین به طور قوی با انواع خاصی از مشکلات رفتاری نوجوانان در ارتباط است و گزارش داد که سطح بالایی از مدیریت والدین (یعنی آگاهی والدین درباره ی فعالیت های فرزندشان) با کاهش رفتار مخاطره آمیز جنسی در فرزندان مرتبط است.

همچنین، شماری از مطالعات خاطر نشان می سازد، نوجوانانی که والدین شان کنترل روانشناختی زیادی نشان می دهند ممکن است در نشان دادن دلایل اخلاقی درونی شده شکست خورده باشند (نقل از راجرز، ۱۹۹۹: ۱۰۹-۹۹). همچنین، سرایت و سکات^۳ (۱۹۸۷) اشاره می کنند که تاکید بر ساختار و آداب و رسوم برای محدود کردن قوانین، اثر منفی بر سازگاری اجتماعی دارد (نقل از کتزتزیس، رین و آدام^۴، ۱۹۹۸: ۳۸۷-۳۷۴). مارکهام^۵ (۲۰۰۲) در مطالعه‌ای به ارتباط بین پیوستگی خانواده و رفتارهای جنسی درمیان جوانان شهری اشاره کرده است که پسران و دخترانی که سطح بالاتری از دل بستگی خانوادگی را دریافت کرده بودند، به طور معنی داری کمتر مسائل جنسی داشتند.

^۱- Stattin & Verr

^۲- Barber

^۳- Searight & Scott

^۴-Ketszis & Ryan & Adam

^۵-Markham

با وجود این، مور و همکاران^۱ (۱۹۸۶) هیچ ارتباطی بین مدیریت والدین و فعالیت جنسی نوجوانان دختر و پسر نیافتند (مدیریت والدین بر اساس میزانی که والدین دوستان نوجوانان شان را می شناختند، مشخص می شد). میلر^۲ و همکاران (۱۹۸۶) در بررسی ارتباط سختگیری والدین در باره رفتارهای مرتبط با جنس مخالف و درگیری های جنسی نوجوان نشان دادند، زمانی که کنترل والدین با دقت کمتری صورت می گرفت، بود بیشتر احتمال داشت که نوجوانان شریکان جنسی و ارتباط جنسی داشته باشند. همچنین وقتی مذهب و موقعیت اجتماعی و اقتصادی کنترل شد نتایج مشابه بود (نقل از هافمن، ۲۰۰۲).

گرچه والدین، سطوح مشابهی از کنترل را بر روی رفتار دختران و پسرانشان اعمال می کنند، تحقیقات نشان داده است که تفاوت های ظریفی در چگونگی اعمال کنترل وجود دارد. از جمله ی این تفاوت ها به موارد زیر می توان اشاره کرد:

والدین رفتار دخترانشان را بیشتر کنترل می کنند (کراس و مادسن^۳، ۱۹۹۷). رابل و پومرنت^۴ (۱۹۹۸). مادران به طور برابری کنترل را بر دختران و پسرانشان اعمال می کنند، اما احتمالاً کنترل بدون رشد استقلال را برای دختران دارند (نقل از بنجامین و گاربر^۵، ۲۰۰۴). هوبنر و هاول (۲۰۰۳: ۷۱) با توجه به نتایج بعضی از تحقیقات عقیده دارند که تاثیر فرایندهای والدینی از جمله ارتباط والدین و نوجوان و کنترل والدین و سبک والدین برای پسرها و دخترها متفاوت است. همچنین مطالعات متمرکز بر بزه دختران نشان می دهد که غیبت والدین می تواند بر رفتارهای مرتبط با جنس مخالف تاثیر داشته باشد. دخترانی که به دلیل بزه دستگیر شدند بیشتر از پسران از هم پاشیدگی خانوادگی را تجربه کرده بودند و بزه آنها منجر به اختلالات جنسی شده بود (کانجر، ۱۹۷۵).

^۱ -Moore

^۲ - Miller

^۳ -Cross & Madsen

^۴ -Ruble & Pomerant

^۵ -Benjamin.& Garber

راجرز (۱۹۹۹: ۱۰۹-۹۹) در بررسی فرایندهای خانوادگی مرتبط با رفتارهای مخاطره آمیز جنسی نشان داد که مکالمه و گفتگو در باره ی موضوعات جنسی و حمایت والدین برای پسران و کنترل روانشناختی در دختران احتمال فعالیت جنسی مخاطره آمیز را کاهش می دهد و همچنین کنترل والدین در هر دو جنس نیز همین نتیجه را در بر خواهد داشت.

برخی تحقیقات، ارتباط بین مکالمه و گفتگوی والدین و رفتارهای جنسی در نوجوان دختر را بررسی کرده که نتایج متناقضی را نشان داده اند: ناوکامر و آدری^۱ (۱۹۸۵) دریافتند که مکالمه و گفتگوی والدین و همچنین نگرششان در باره ی رفتار جنسی با روابط جنسی حفاظت شده ی دخترانشان ارتباط نداشت. در مقابل فاکس و اینازو^۲ (۱۹۸۰) نشان دادند که دخترانی که با مادرانشان در باره ی موضوعات جنسی صحبت می کردند، در مقایسه با دخترانی که چنین صحبتی نداشتند تاخیر در تجربه ی جنسی داشتند. تحقیقات دیگری مطرح می کند که ارتباط مادر و دختر با رفتارهای جلوگیری از آبستنی همراه است (فورشتنبرگ^۳، ۱۹۸۴). بر طبق بعضی تحقیقات، ارتباط حمایتی مادر و دختر، پیش بینی کننده ی تاخیر در روابط جنسی است؛ چنان که نوجوانانی که رفتارهای مخاطره آمیز جنسی داشتند، از حمایت کمتری از جانب والدین برخوردار بودند. (نقل از راجرز، ۱۹۹۹: ۱۰۹-۹۹).

همچنین مطرح شده که هر یک از عوامل ترک تحصیل یا تحصیل در مدارس شبانه، عدم پایبندی به مذهب، نبود والدین در منزل، فوت پدر، مشکلات ارتباطی با مادر و مصرف سیگار و الکل، با سابقه ارتباط جنسی در نوجوانی مرتبط می باشد. (محمدی و همکاران، ۱۳۸۲: ۲۳۷).

پژوهش در موضوعات جنسی در ایران با مشکلات فراوانی روبروست. به همین دلیل پژوهش های اندکی در این زمینه انجام شده است. مثلاً پژوهش ها نشان می دهد که والدین ایرانی نسبت به دوستی برقرار کردن فرزندانیشان با جنس مخالف نگرش منفی دارند (یوسفی،

^۱- Nowcomer & Udry

^۲-Fox & Inazu

^۳-Furstenberg

عبدی و نشاط دوست، ۱۳۸۶، نقل از بستانی و محمود پور، ۲۰۰۹: ۱۴۲). اما موحد و عباسی شاوزی (۱۳۸۶)، نقل از موحد، عباسی شاوزی و هاشمیان، ۲۰۰۹) نشان دادند که تنها ۳۲ درصد از دانشجویان دانشگاه نگرش منفی ۵۵ درصد نگرشی میانه و ۱۲ درصد نگرشی مثبت نسبت به ارتباط با جنس مخالف آن داشته اند. نتایج دو مطالعه ی دیگر نیز بیانگر همین روند در ایران است (همان).

با مرور اجمالی بر مطالعات در زمینه ی رفتارهای جنسی نوجوانان و عوامل بوجود آورنده ی آن، در تحقیق حاضر سعی شده است با توجه به جامعه جوان کشور ایران و ضرورت توجه به مسائل مربوط به جوانان به این سوال پرداخته شود که نقش عملکرد خانواده (آزادی در مقابل کنترل، شیوه ی کنترل در دو بعد متقاعد سازی و مجبور سازی، گرمی در مقابل سردی، روابط افراد خانواده با یکدیگر در ابعاد صمیمیت اعضا خانواده با یکدیگر، مسئولیت پذیری و همکاری اعضا خانواده و شیوه ی حل اختلاف اعضای خانواده با توجه به دو شیوه ی متقاعد سازی و مجبور سازی) و ساخت خانواده (تک والدی و دو والدی یا حضور والدین، درگیری والدین در رفتار های مخاطره آمیز) بر رفتارهای مخاطره آمیز جنسی دختران و پسران چگونه است؟ بنابراین سوالات پژوهش عبارتند از: ۱- نقش عملکرد خانواده در رفتارهای جنسی دختران و پسران چیست؟ ۲- نقش ساخت خانواده در رفتارهای جنسی دختران و پسران چیست؟

روش پژوهش

این پژوهش به روش کیفی^۱ انجام شده است. پژوهش کیفی گاه با پژوهش موردی که به مطالعه ی عمیق روی نمونه ی معین یا نمونه هایی از یک پدیده می پردازد، هم معنی گرفته شده است (گال، بورگ و گال، ۱۳۸۳). بنابراین ۲۰ دانش آموز به روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شدند، بدین صورت که ۱۰ دانش آموز پسر و دختر دارای رفتار جنسی شدید و ۱۰ دانش آموز

^۱-Qualitative

پسر و دختر فاقد رفتار جنسی و یا دارای رفتار جنسی خفیف - با وضعیت اجتماعی و اقتصادی برخوردار و محروم - بودند. دلیل انتخاب این حجم نمونه این بوده است که حداقل یک یا چند نمونه در هر زیر گروه وجود داشته باشد.

ویژگیها و اطلاعات دموگرافی نمونه های دختر و پسر در جدول شماره ۱ نشان داده شده

است:

جدول ۱: اطلاعات دموگرافی دانش آموزان دختر و پسر - به ترتیب شدت رفتار جنسی

دانش آموزان دختر دارای رفتار جنسی خفیف					دانش آموزان دختر دارای رفتار جنسی شدید					ویژگی نمونه
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
۱۷	۱۶	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۶	۱۵	۱۶	۱۶	سن
سوم	دوم	اول	اول	اول	اول	سوم	دوم	اول	سوم	تحصیلات
بالاتر از لیسانس	بالاتر از لیسانس	دیپلم	پنجم	بیسواد	دیپلم	فوق دیپلم	دیپلم	دیپلم	بالاتر از لیسانس	پدر
بالاتر از لیسانس	بالاتر از لیسانس	پنجم	بیسواد	بیسواد	سیکل	دیپلم	ابتدا بی	دیپلم	سیکل	مادر
فرهنگی	فرهنگی	کارمند	کارگر	کارگر	آزاد	فرهنگی	کارمند	آزاد	کارمند	پدر
+	+	-	-	-	-	فرهنگی	-	کارمند	-	مادر
۴	۶	۷	۹	۹	۵	۶	۸	۶	۹	تعداد افراد خانواده
+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	شخصی
خوب	خوب	متوسط	متوسط	پایین	متوسط	خوب	پایین	خوب	متوسط	سطح
بالاتر از ۷۰۰	بالاتر از ۷۰۰	۱۵۰	۱۵۰	۱۲۰	۳۰۰	۱۵۰	۱۵۰	۵۰۰	۳۰۰	متوسط درآمد به تومان

دانش آموزان پسر دارای رفتار جنسی خفیف					دانش آموزان پسر دارای رفتار جنسی شدید					ویژگی نمونه	
۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	سن	
۱۵	۱۷	۱۷	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۶	۱۷	تحصیلات	
اول	سوم	سوم	اول	سوم	اول	اول	اول	اول	سوم	پدر	تحصیلات
فوق دیپلم	بالا تر از لیسانس	لیسانس	دیپلم	دیپلم	دیپلم	ملا	سیکل	پنجم	بیسواد	مادر	
دیپلم	لیسانس	فوق دیپلم	سیکل	سیکل	سیکل	بیسواد	سیکل	بیسواد	بیسواد	پدر	اشتغال
فرهنگی	فرهنگی	کارمند	آزاد	ارتشی	آزاد	فوت	آزاد	ارتشی	کارگر	مادر	
آزاد	-	فرهنگی	پرستار	-	پرستار	-	-	-	-	تعداد افراد خانواده	
۶	۴	۶	۴	۶	۴	۸	۶	۱۰	۹	شخصی	نظر
-	+	+	-	-	-	+	+	+	+	موقعیت	
متوسط	خوب	خوب	متوسط	پایین	متوسط	پایین	خوب	متوسط	پایین	متوسط درآمد	
۳۵۰	۸۰۰	۸۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۱۵۰	۴۰۰	۳۰۰	۱۵۰		

علامت منفی (-) نشان دهنده ی نبود صفت مورد نظر و علامت مثبت (+) نشان دهنده ی وجود صفت مورد نظر می باشد. رفتارهای مخاطره آمیز خفیف اشاره به عدم وجود و یا حداقلی از وجود رفتارهای مخاطره آمیز دارد.

ابزار پژوهش شامل مصاحبه نیمه سازمان یافته در محورهای رفتار جنسی، عملکرد خانواده و ساخت خانواده بود. فرمهای مصاحبه در محورهای عملکرد خانواده (آزادی در مقابل کنترل، شیوه کنترل در دو بعد متقاعد سازی و مجبور سازی، گرمی در مقابل سردی و روابط افراد خانواده با یکدیگر در ابعاد صمیمیت اعضا خانواده با یکدیگر، مسئولیت پذیری و همکاری اعضا خانواده و شیوه حل اختلاف اعضای خانواده با توجه به دو شیوه ی متقاعد سازی و مجبور سازی)؛ ساخت خانواده (تک والدی و دو والدی یا درگیری والدین در رفتارهای مخاطره آمیز) و رفتارهای جنسی (روابط غیر جنسی با جنس مخالف، روابط جنسی با جنس مخالف؛ روابط جنسی با هم جنس) تهیه شده است. برای به دست آوردن روایی فرم های مصاحبه، چند

تن از متخصصین آن را بررسی کردند و پس از رفع نواقص مربوطه، به طور آزمایشی بر روی دو آزمودنی به اجرا گذاشته شد. جهت بررسی اعتبار یافته ها، علاوه بر دانش آموز با والدین آنها و اولیا مدرسه مصاحبه انجام پذیرفت. جهت کمی کردن و نشان دادن یافته ها، از مقیاس ۱ تا ۵ استفاده شده است، به این ترتیب که نمره ی ۱ به کمترین شدت و نمره ی ۵ به شدیدترین حد رفتار اشاره دارد.

علاوه بر آمار توصیفی، از آزمون من ویتنی برای تحلیل داده ها استفاده شده است.

نتایج

اطلاعات مربوط به مشخصات گروه نمونه ی دختر و پسر از نظر نوع، میزان و شدت رفتارهای جنسی در جدول شماره ۲ نشان داده شده است:

جدول ۲: شدت و نوع رفتارهای جنسی دانش آموزان دختر و پسر گروه نمونه،

به ترتیب شدت

دختران با رفتار جنسی خفیف					دختران دارای رفتار جنسی شدید					نمونه متغیر	
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱		
۱	۱	۱	۱	۱	۳	۵	۴	۵	۵	- روابط غیر جنسی	۲- روابط با جنس مخالف
۱	۱	۱	۱	۱	۲	۲	۳	۴	۵	- روابط جنسی	
۲	۲	۲	۲	۲	۵	۷	۷	۹	۱۰	جمع حداکثر ۱۰ و حداقل ۲	
پسران با رفتار جنسی خفیف					پسران دارای رفتار جنسی شدید					نمونه متغیر	
۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱		
۱	۱	۱	۱	۲	۲	۳	۵	۵	۵	- روابط غیر جنسی	۲- روابط با جنس مخالف
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۲	۲	۳	۵	- روابط جنسی	
۲	۲	۲	۲	۳	۳	۵	۷	۸	۱۰	جمع حداکثر ۱۰ و حداقل ۲	

حداقل نمره ۱ و حداکثر ۵ بوده است. نمره ی ۱ به معنای عدم وجود رفتارهای جنسی و نمره ی ۲ به معنای تمایل و نمره ی ۵ به معنای رفتار جنسی شدید است. همانطور که مشاهده می شود نتایج جدول شماره ۲ نشان می دهد در گروه دختران، مجموع نمرات رفتارهای جنسی بیشتر است. اطلاعات توصیفی مربوطه به سوال اول پژوهش (نقش عملکرد خانواده در رفتارهای جنسی دختران و پسران چیست؟) در جدول شماره ۳ و ۴ نشان داده شده است:

جدول ۳ عملکرد خانواده دانش آموزان دختر و پسر گروه نمونه با ترتیب شدت

رفتارهای جنسی - به ترتیب شدت

دختران دارای رفتار جنسی خفیف					دختران دارای رفتار جنسی شدید					نمونه متغیر	
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱		
۲	۲	۲	۲	۴	۲	۲	۱	۴	۱	۱- آزادی در مقابل کنترل - (نبود کنترل)	
۴	۴	۴	۳	۴	۲	۳	۲	۲	۲	۲- شیوه کنترل - متقاعد سازی (در مقابل مجبور سازی)	
۵	۵	۴	۵	۳	۳	۳	۲	۲	۱	۳ پذیرش و گرمی - گرمی و پذیرش (نبود سردی و طرد)	
۵	۵	۳	۵	۲	۲	۳	۲	۱	۲	۴- روابط افراد خانوادگی با یکدیگر - ارتباط (صمیمیت)	
۵	۵	۳	۵	۲	۳	۴	۴	۲	۲	- مسئولیت پذیری و همکاری	
۴	۴	۳	۴	۲	۳	۳	۳	۳	۳	- شیوهی حل اختلاف (متقاعد سازی در مقابل مجبور سازی)	
۲۵	۲۵	۱۹	۲۴	۱۷	۱۶	۱۸	۱۴	۱۴	۱۱	جمع - حداقل ۶ و حداکثر ۳۰	

پسران دارای رفتار جنسی خفیف					پسران دارای رفتار جنسی شدید					نمونه متغیر	
۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱		
۳	۳	۲	۵	۴	۴	۵	۵	۳	۴	۱- آزادی در مقابل کنترل - آزادی (نبود کنترل)	
۳	۳	۳	۴	۵	۲	۲	۲	۴	۳	۲- شیوه کنترل - متقاعد سازی (درمقابل مجبور سازی)	
۴	۴	۴	۵	۵	۴	۵	۴	۳	۳	۳- پذیرش و گرمی (در مقابل سردی و طرد)	
۴	۴	۴	۵	۵	۴	۴	۲	۴	۳	۴- روابط افراد خانواده با یکدیگر - ارتباط (صمیمیت) - مسئولیت پذیری و همکاری	
۲	۳	۲	۵	۴	۲	۴	۱	۴	۲	- شیوهی حل اختلاف (متقاعد سازی در مقابل مجبور سازی)	
۲۰	۲۰	۱۹	۲۹	۱۹	۱۹	۲۴	۱۶	۲۲	۱۹	جمع حداقل ۶ و حداکثر ۳۰	

حداقل نمره ۱ و حداکثر ۵ می باشد. برای تحلیل نتایج مصاحبه و تعیین میزان هر یک از این متغیرها، از مقیاس ۱ تا ۵ استفاده شد که نمره ۱ به معنای نبود متغیر مورد نظر یا وجود بسیار کم آن و نمره ۵ به معنای وجود متغیر در حد بسیار زیاد می باشد.

برای تحلیل اطلاعات فوق، تفاوت دو گروه دارای رفتارهای جنسی شدید و خفیف در زمینه متغیرهای مربوط به عملکرد خانواده (با استفاده از آزمون من ویتنی U) در جدول (۴) بررسی شده است.

جدول ۴: تفاوت دو گروه دارا و فاقد رفتارهای جنسی در زمینه عملکرد خانواده،

بر اساس آزمون من وایتنی U

متغیرها	گروه	تعداد	رتبه ی میانگین	مجموع رتبه ها	مقدار U	سطح معنی داری
شیوه کنترل (متقاعد سازی در مقابل مجبور سازی) دختران و پسران	رفتارهای جنسی شدید	۱۰	۶/۷۵	۶۷/۵	۱۲/۵	۰/۰۰۳
	رفتارهای جنسی خفیف	۱۰	۱۴/۲۵	۱۴۲/۵		
شیوه کنترل (متقاعد سازی در مقابل مجبور سازی) دختران	رفتارهای جنسی شدید	۵	۳/۲	۱۶	۱	۰/۰۱
	رفتارهای جنسی خفیف	۵	۷/۸	۳۹		
گرمی و پذیرش (نبود سردی و طرد) دختران و پسران	رفتارهای جنسی شدید	۱۰	۷	۷۰/۵	۱۵/۵	۰/۰۰۷
	رفتارهای جنسی خفیف	۱۰	۱۳/۹	۱۳۹/۵		
گرمی و پذیرش (نبود سردی و طرد) دختران	رفتارهای جنسی شدید	۵	۳/۲	۱۶	۱	۰/۰۱۳
	رفتارهای جنسی خفیف	۵	۷/۸	۳۹		
ارتباط افراد خانواده (صمیمیت) دختران و پسران	رفتارهای جنسی شدید	۱۰	۷	۷۰/۵	۱۵/۵	۰/۰۰۷
	رفتارهای جنسی خفیف	۱۰	۱۳/۹	۱۳۹		
ارتباط افراد خانواده (صمیمیت) دختران	رفتارهای جنسی شدید	۵	۳/۶	۱۸	۳	۰/۰۳۷
	رفتارهای جنسی خفیف	۵	۷/۴	۳۷		
مسئولیت پذیری و همکاری افراد خانواده دختران و پسران	رفتارهای جنسی شدید	۱۰	۸	۸۰/۵	۲۵/۵	۰/۰۵
	رفتارهای جنسی خفیف	۱۰	۱۲/۹	۱۲۹/۵		

مقایسه ی بین دختران دارای رفتارهای جنسی شدید و خفیف نشان می دهد که در همه موارد، بجز نمونه ی شماره ی ۶، میزان کنترل بیشتر از آزادی بوده است. (لازم به ذکر است که کنترل بر دختران دارای رفتارهای جنسی شدید، بعد از درگیر شدن آنها با رفتارهای جنسی اعمال شده است و یا به دلیل مشغول بودن والدین کنترل ناموثر بوده است؛ یعنی با وجود کنترل، آنها فرصت انجام رفتارهای پر خطر جنسی را به طور مخفیانه داشته اند.) همچنین شیوه ی کنترل در نمونه های شماره ی ۱ و ۲ و ۳ متمایل به مجبور سازی و در خانواده های

گروه دختران دارای رفتارهای جنسی خفیف شیوه کنترل متقاعد سازی اعمال شده است و در نمونه های شماره ی ۴ و ۵ و ۷ از هر دو روش - متقاعد سازی و مجبور سازی - استفاده شده است. نتایج تحلیل من وایتنی (جدول ۴) نشان می دهد تفاوت در شیوه کنترل بین دو گروه دختران در سطح کمتر از ۰/۰۱ معنی دار است.

در بررسی و مقایسه ی میزان پذیرش و گرمی در روابط والدین و نوجوان در دو گروه دختران نشان می دهد که ارتباط با والدین در خانواده ی گروه دارای رفتار جنسی شدید بیشتر متمایل به سردی و طرد (به ویژه در نمونه های ۱ و ۲ و ۳) و در گروه رفتارهای جنسی خفیف، گرمی و پذیرش در روابط والدین (بجز در نمونه شماره ی ۶ که ارتباط با مادر- و نه با پدر- همراه با سردی و طرد بود) حاکم بوده است. نتایج تحلیل من وایتنی (جدول ۴) نشان می دهد که این تفاوت در سطح کمتر از ۰/۰۱ معنی دار است.

در بررسی روابط افراد خانواده با یکدیگر، در ابعاد ارتباط (صمیمیت)، مسئولیت پذیری و شیوه ی حل اختلاف بین دو گروه دختران با رفتارهای جنسی شدید و خفیف، تفاوت معنی داری در سطح کمتر از ۰/۰۵ وجود دارد؛ به طوری که روابط در خانواده ی دختران دارای رفتارهای جنسی خفیف (بجز در نمونه ی ۶) بیشتر از گروه مقابل، صمیمی و همراه با مسئولیت پذیری است و اختلافات به شیوه ی متقاعد سازی حل می شود. تفاوت در خانواده ی گروه رفتارهای جنسی شدید در نمونه شماره ۳ و ۴ در مقابل نمونه های شماره ۱ و ۲ در بعد ارتباط و مسئولیت پذیری می باشد و شماره ی ۳ و ۴ روابط را گرمتر ارزیابی کردند.

در مقایسه ی عملکرد خانواده ی پسران دارای رفتارهای جنسی شدید و خفیف، جدول شماره ۳ نشان می دهد که آزادی در خانواده ی گروه رفتارهای جنسی شدید (بجز شماره ۱۵) بیشتر و در گروه مقابل، کنترل (بجز شماره ی ۱۷) بیشتر است. همچنین شیوه ی کنترل در خانواده گروه رفتارهای جنسی شدید بیشتر به شکل مجبور سازی (به ویژه در مورد ۱۲، ۱۳ و ۱۴) بوده و در گروه مقابل شیوه ی کنترل متقاعد سازی بر مجبور سازی (بویژه در نمونه های شماره ی ۱۸ و ۲۰) غلبه داشته است. در زمینه ی ارتباط با والدین گرچه تفاوت زیادی دیده

نمی شود، اما می توان گفت روابط والدین و نوجوان در خانواده های پسران دارای رفتار جنسی خفیف بیشتر گرم و همراه با پذیرش است. در روابط افراد خانواده با یکدیگر، در بعد ارتباط و صمیمیت گر چه در دو گروه تفاوت بارزی مشاهده نمی شود؛ اما فقط با مقدار کمی تفاوت، روابط افراد خانواده گروه رفتارهای جنسی خفیف بهتر از گروه مقابل می باشد. در شماره های ۱۲ و ۱۵ روابط افراد خانواده با یکدیگر مثبت ارزیابی شد و در نمونه ی شماره ی ۱۴ روابط، متمایل به مجبور سازی و عدم همکاری بوده است و در گروه مقابل؛ یعنی در نمونه ی شماره ی ۱۶ و ۱۷ روابط خانواده با یکدیگر مثبت ارزیابی شد.

بنابراین، با توجه به نتایج جدول شماره ی ۳، عملکرد خانواده (در ابعاد کنترل در مقابل آزادی و گرمی در مقابل سردی و روابط افراد خانواده با یکدیگر) در خانواده های پسر دارای رفتارهای جنسی شدید و خفیف، متفاوت است.

در بررسی و مقایسه ی عملکرد خانواده های پسران و دختران با رفتارهای جنسی شدید و خفیف- همانطور که اطلاعات جدول شماره ۳ و ۴ نشان می دهد- میزان آزادی و کنترل در خانواده دختران و پسران رفتارهای جنسی شدید متفاوت است؛ به طوری که میزان کنترل برای دختران و آزادی برای پسران بیشتر بوده است و روابط با والدین برای دختران سرد و طرد کننده و برای پسران گرم و همراه با پذیرش دیده شد و اما در بعد شیوه ی کنترل و روابط اعضای خانواده، تفاوت چشمگیری با یکدیگر نداشتند و همچنین در خانواده ی دختران و پسران دارای رفتارهای جنسی خفیف، میزان کنترل نسبت به آزادی و روابط گرم و همراه با پذیرش، بیشتر حاکم بوده است و شیوه ی کنترل متمایل به متقاعد سازی و روابط اعضای خانواده با یکدیگر، از نوع صمیمی توأم با مسئولیت پذیری بوده است.

نتایج جدول شماره ۴ نشان می دهد که در متغیرهای شیوه کنترل، گرمی و پذیرش روابط والدین و نوجوان، ارتباط اعضا خانواده در بعد مسئولیت پذیری و همکاری، تفاوت معنی داری بین دو گروه در سطح کمتر از ۰/۰۵ وجود دارد.

نتایج مربوط به سوال دوم در بررسی ساخت خانواده (تک والدی و دو والدی و درگیری والدین در رفتارهای جنسی)؛ دختران و پسران دارای رفتارهای جنسی شدید و خفیف در جدول شماره ۵ نشان داده شده است:

جدول ۵: وضعیت تک والدی و دو والدی (حضور والدین) و درگیری والدین در رفتارهای

جنسی - با ترتیب شدت رفتارهای جنسی

دختران با رفتار جنسی خفیف					دختران دارای رفتار جنسی شدید					نمونه ویژگی	
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	پدر	مادر
+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	پدر	حضور *
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	مادر	
-	-	-	-	-	+	-	+	+	-	پدر	درگیری...
-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	مادر	
پسران با رفتار جنسی خفیف					پسران دارای رفتار جنسی شدید					نمونه ویژگی	
۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	پدر	مادر
+	+	-	+	+	+	-	+	+	+	پدر	حضور *
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	مادر	
-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	پدر	درگیری...
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	مادر	

علامت منفی (-) نشان دهنده ی نبود صفت مورد نظر و علامت مثبت (+) نشان دهنده ی وجود صفت مورد نظر است.

*خانواده های مورد مطالعه دو والدی و فقط در عامل حضور و یا غیبت والدین متفاوت

۱۰ بودند.

با توجه به جدول شماره ۵، در خانواده دختران دارای رفتارهای جنسی خفیف، حضور والدین پررنگ و مشهود می باشد؛ در مقابل، در خانواده دختران دارای رفتارهای جنسی شدید

در دو مورد (شماره های ۲ و ۱) حضور پدر بسیار کم‌رنگ و یا غایب و در موارد شماره ی ۳ و ۵ که پدر اعتیاد داشته است عملاً حضورش کم‌رنگ بوده است و همچنین، بین ویژگی درگیری والدین در رفتارهای مخاطره آمیز در دو گروه تفاوت وجود دارد؛ به طوری که یک والد از والدین دختران دارای رفتارهای جنسی خفیف (شماره ۶) معتاد به مواد مخدر بوده است و در مقابل سه والد از والدین دختران دارای رفتارهای جنسی شدید (مورد شماره ۵ و ۳ و ۲ پدر و یا هر دو والد) معتاد به مواد مخدر بودند و همچنین پدر در مورد شماره ی ۲، درگیر در رفتارهای مخاطره آمیز دیگر بود.

در مقایسه ی حضور والدین در دو گروه پسران، با رفتارهای جنسی شدید و خفیف، تفاوتی مشاهده نمی شود و همچنین در خصوص اعتیاد و یا درگیری والدین در رفتارهای مخاطره آمیز، یکی از والدین خانواده پسران گروه رفتارهای جنسی شدید (مورد شماره ۱۲) معتاد به مواد مخدر بوده اند. بنابراین می توان نتیجه گرفت که بین دو گروه پسر دارای رفتارهای جنسی شدید و خفیف در ابعاد ساخت خانواده (تک والدی و یا دو والدی یا حضور والدین) و همچنین درگیری والدین در رفتارهای جنسی، تفاوت زیادی وجود ندارد.

با توجه به اطلاعات جدول شماره ی ۵، می توان دریافت که در خانواده ی دختران دارای رفتارهای جنسی شدید در مقایسه با پسران، اعتیاد و غیبت والدین بیشتر به چشم می خورد. در خانواده ی دختران و پسران دارای رفتارهای جنسی خفیف، تفاوتی در غیبت و اعتیاد والدین دیده نمی شود (بجز از یک مورد از نمونه ی دختران که اعتیاد مادر وجود داشته است). بنابراین، درگیری والدین در رفتارهای مخاطره آمیز در خانواده های دختران (نه پسران) دارای رفتارهای جنسی شدید و خفیف متفاوت است.

بحث

در این پژوهش، تاثیر عملکرد خانواده و ساخت خانواده بر رفتارهای جنسی نوجوانان دختر و پسر بررسی شد. یافته های کیفی نشان داد که عملکرد خانواده- در ابعاد کنترل در مقابل

آزادی، شیوه کنترل، پذیرش و گرمی و همچنین روابط افراد خانواده با یکدیگر - و ساخت خانواده در ابعاد تک والدی و دو والدی یا حضور والدین، درگیری والدین در رفتارهای مخاطره آمیز بر گسترش رفتارهای پر خطر جنسی نوجوانان دختر و پسر موثر می باشد، و همچنین با توجه به تفاوت‌های جنسیتی، نقش عملکرد خانواده تا حدودی متفاوت است.

با توجه به یافته‌های پژوهش می توان استنباط کرد که شدت رفتارهای جنسی شدید در گروه پسران و دختران متفاوت نیست و نتایج یافته‌ها همسو با پژوهش‌هایی است که نوجوانی را دوره‌ی رفتارهای پرخطر و افزایش اکتشاف می دانند (استنز فیلد و کرسیم، ۲۰۰۵؛ تپرت همکاران، ۲۰۰۱؛ ولیوس و همکاران، ۱۹۹۵؛ پلنت و پلنت، ۱۹۹۲).

از سویی دیگر یافته‌ها اهمیت عملکرد و ساخت خانواده را در دختران و پسران نشان می‌دهد؛ به طوری که وجود رابطه‌ی گرم و همراه با پذیرش با والدین، داشتن الگوی موثر و پس از آن عامل کنترل، به ترتیب، به عنوان عوامل مهم در پیشگیری از رفتارهای پر خطر جنسی در نوجوانان دختر شناخته شد؛ چنانکه نتایج نشان داد بیشترین درگیری در رفتارهای جنسی در نمونه‌هایی (شماره‌ی ۱ و ۲) با ویژگی روابط سرد و طردکننده بین والدین و نوجوان و افراد خانواده، کنترل از طریق مجبور سازی، اعتیاد و یا غیبت پدر و پس از آن در نمونه‌هایی (به ترتیب ۳ و ۴) با اعتیاد والدین و روابط سرد با والدین دیده شد و در نمونه‌ی شماره‌ی ۶ روابط گرم به همراه الگوی موثر پدر - به عنوان عامل محافظتی - در مقابل روابط سرد با مادر و اعتیاد مادر، ایفای نقش کرد. لازم به ذکر است که در خانواده‌ی دختران دارای رفتار جنسی شدید و خفیف کنترل بیشتر از آزادی بود؛ ولی با این وجود دختران گروه رفتارهای جنسی شدید فرصت انجام رفتارهای پر خطر جنسی را به طور مخفیانه داشته‌اند. بنابراین، به نظر می‌رسد رابطه‌ی گرم و همراه با پذیرش - حتی با یک والد - در خانواده، به عنوان عامل محافظتی، در مقابل انجام رفتارهای جنسی پر خطر مهم بوده است.

یافته‌ها در ارتباط با عوامل پیشگیری کننده در پسران نشان داد که عامل کنترل و نظارت موثر بر رفتار نوجوان همراه با روشهای متقاعد سازی، عامل مهمی در پیشگیری از رفتارهای پر

خطر جنسی در نوجوانان پسر می باشد، به طوری که نمونه های با درگیری کمتر در رفتارهای جنسی، وجود کنترل به همراه شیوه ی متقاعد سازی را گزارش دادند و بر عکس، وجود آزادی بیش از حد و شیوه ی کنترل مجبور سازی، به عنوان عوامل خطر آفرین محسوب می شود. همان طور که نتایج نشان داد در نمونه ی شماره ی ۱۱، آزادی و عدم کنترل و روابط نامناسب با والدین و افراد خانواده، احتمالاً به عنوان عامل خطر ساز ایفای نقش کرده است و در نمونه ی شماره ۱۶، عملکرد مثبت خانواده و روابط گرم با والدین و افراد خانواده، به عنوان عامل محافظتی عمل کرده است.

این یافته با نتایج تحقیقاتی هماهنگ است که فرایند های والدینی، از جمله نقش مدیریتی و نظارتی والدین (ساتراک ۲۰۰۵؛ هابنر و هاوول ۲۰۰۳؛ گودرزی و همکاران، ۱۳۸۱)، همبستگی خانواده (کانجر ۱۹۷۵) ارتباط والدین و نوجوان و سبک والدین (مهری و نصیری و نجمی و بشردوست ۱۳۸۰، شهسواری ۱۳۸۲) را به عنوان عوامل موثر در پیشگیری از رفتارهای مخاطره آمیز جنسی شناخته اند.

همچنین یافته ها همسو با تحقیقاتی است که نشان داده اند سطح بالایی از ارتباط و مکالمه ی والد و نوجوان با سطح پایینی از ارتباط جنسی مخاطره آمیز (راجرز ۱۹۹۹) و مصرف مواد مخدر (صدیق سروستانی ۱۳۸۲؛ آشبای ویلز و همکاران، ۲۰۰۳) در ارتباط است و نوجوانان درگیر در رفتارهای پرخطر، صمیمیت کمتری را با والدین شان دارند و رفتارهای مسؤولانه خانوادگی را کمتر گزارش می دهند و از طرفی ساخت خانواده ی دختران با رفتارهای پر خطر ناکارآمد است؛ به طوری که این خانواده ها در سازه های نقش خانوادگی، حل مشکل و ابراز عواطف، عملکرد پایین تری از هنجار جامعه دارند.

نتایج نشان داد که بین دو گروه پسر دارای رفتارهای جنسی شدید و خفیف در ابعاد ساخت خانواده (تک والدی و یا دو والدی یا حضور والدین) و همچنین درگیری والدین در رفتارهای جنسی، تفاوت زیادی وجود ندارد. اما درگیری والدین در رفتارهای مخاطره آمیز در خانواده های دختران دارای رفتارهای جنسی شدید، بیشتر بوده است.

نتایج، تا حدی ناهماهنگ با مطالعات گسترده ای است که نقش متغیرهای خانواده نظیر از هم پاشیدگی خانواده، خانواده ی تک ولی، ناهماهنگی والدین یا خانواده، والدین مجرم، بیماری روانی والدین، مصرف مواد مخدر توسط والدین و طرد از طرف والدین را به عنوان علت" یا در ارتباط با رفتارهای مخاطره آمیز و یا بزه برجسته کرده اند (ساگر، ۱۹۹۳؛ سیف، ۱۳۷۸؛ محمدی و همکاران، ۱۳۸۲؛ هافمن ۲۰۰۲؛ هریس و همکاران، ۲۰۰۲؛ موسوی ۲۰۰۳). دلیل این تفاوت می تواند محدود بودن نمونه هایی باشد که والدین آنها غایب یا درگیر رفتارهای مخاطره آمیز بوده اند.

نتیجه گیری

در عملکرد خانواده، وجود رابطه ی گرم و همراه با پذیرش با والدین و عامل کنترل به عنوان عوامل مهم در پیشگیری از رفتارهای پر خطر جنسی در نوجوانان دختر موثر است. در عملکرد خانواده مربوط به پسران، عامل کنترل و نظارت همراه با روشهای متقاعد سازی، عامل مهمی در پیشگیری از رفتارهای پر خطر جنسی در نوجوانان پسر می باشد. همچنین در خانواده های دختران دارای رفتارهای جنسی شدید، درگیری والدین در رفتارهای مخاطره آمیز بیشتر بوده است.

بنابراین پیشنهاد می شود با استفاده از کارگاهها و رسانه های مختلف، روشهای ایجاد روابط گرم و نیز کنترل موثر و همراه با متقاعد سازی، به خانواده ها آموزش داده شود.

منابع

- ۱- احمدنیا، ش. (۱۳۸۰). بلوغ، انگیزه سلامت و رفتارهای بهداشتی نوجوانان و جوانان: از دیدگاه جامعه شناسی پزشکی. نمایه ی پژوهش، (۱۷)، ۱۷-۲۹.
- ۲- رستمی، ا. (۱۳۸۱). بررسی دل بستگی نوجوانان به والدین و همسالان در جامعه ایرانی و رابطه ی آن با مولفه های سازگاری اجتماعی. پایان نامه ی کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه تهران.

- ۳- سیف، س. (۱۳۷۸). خانواده و اعتیاد. مجموعه مقالات همایش علمی کاربردی اعتیاد و خانواده. تهران: دانشگاه الزهرا و ستاد مبارزه با مواد مخدر
- ۴- شهسواری، م. ه. (۱۳۸۲). بررسی رابطه تعامل‌های درونی خانواده با رشد قضاوت‌های اخلاقی و سازگاری دانش‌آموزان پسر در شهرستان اراک. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تربیت معلم.
- ۵- صدیق سروستانی، ر. ا. (۱۳۸۲). بررسی عوامل خطر ساز در آلودگی نوجوانان و جوانان ایرانی به سو مصرف مواد. نامه‌ی علوم اجتماعی، ۱۱ (۲).
- ۶- گلچین، م.، نصیری، م.، نجمی، ب. ا. و بشر دوست، ن. ا. (۱۳۸۰). ارتباط عملکرد خانواده با برخی ویژگی‌های روانی نوجوانان دختر و پسر. پژوهش در علوم پزشکی، ۶ (۴)، ۳۰۰-۳۰۹.
- ۷- گودرزی، م. ع.، زرنقاش، م. و زرنقاش، م. (۱۳۸۳). برداشت افراد سو مصرف کننده‌ی مواد از الگوهای انضباطی والدین. فصلنامه‌ی اندیشه و رفتار، ویژه‌نامه‌ی اعتیاد. ۱۰ (۳)، ۲۴۱-۲۵۶.
- ۸- محمدی، م. ر.، خلج آبادی، م. ک.، فراهانی، ف.، عالی‌خانی، س.، زارع، م.، رضائی‌تهرانی، م.، رمضان‌خانی، ع.، علا‌الدینی، ف.، حسن‌زاده، ع. ر. و صالحی‌فرد، م. (۱۳۸۲). بررسی آگاهی، نگرش و رفتار پسران نوجوان ۱۵-۱۸ ساله‌ی تهران در مورد بهداشت باروری سال ۱۳۸۱. باروری و ناباروری، ۴ (۳)، ۲۳۷-۲۵۳.
- ۹- مشکانی، م. ر.، مشکانی، ز. س. (۱۳۸۱). سنجش تأثیر عوامل درونی و بیرونی خانواده بر بزهکاری نوجوانان (آزمون تجربی نظریه‌ی کنترل اجتماعی و پیوند افتراقی). مجموعه مقالات اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در ایران ج ۳: پرخاشگری و جنایت. تهران: انجمن جامعه‌شناسی ایران.
- ۱۰- موسوی، ا. ا. (۱۳۸۲). بررسی کیفی و کمی عملکرد خانواده‌ی معتادان جوان. مطالعات زنان ۳ (۱)، ۵۹-۸۹

11-Ashbywill, T., Gibbons, X., Gerrard, M., Murry, V.M.B., Brody, G.H. (2003). Family Communication and Religiosity Related to substance Use and Sexual Behavior in early adolescence: A Test for

- Pathways self control and Prototype Perceptions. *Psychology of Addictive Behaviors*, 10 (4), 312-323
- 12- Andrews, D (2002). *Understanding Adolescent Problem behavior*. www.hec.onio.state.edu/famlife/bulletin/volune.
- 13- Benjamin, D. & Garber (2004). Parental Alienation in Light of Attachment Theory: Consideration of the Broader Implication for Child Development, Clinical Practice, and Forensic Process. *Journal of Child Custody*, 1(4), 46-49
- 14- Boostani, D. and Mohammadpur, A. (2009). Meaningful Reconstruction of Sexual Attitude of Boys versus Girls : *RPHQ VRRR Cultural Council Quarterly*, 44(2), 142- 157.
- 15- Bruce D., Dart M. (1991/2001). . 0 \ RKK 5 DNH KYIRU YH. Prepared by: Lincoln-lancaster county health department.
- 16- Conger, J.J.W. (1975). *Contemporary Issues in Adolescent Development*. Harper & Row Publishers, inc.
- 17- Corben, M. (2001). 5 DN7 DNQJ IQ \$ BOHFQIF. <http://www.abc.net.au/northcoast/stories/s419571.htm>.
- 18- Harris, K., Mullan, Duncan, G., Boisjoly, J. (2002). Evaluating the 5 RORI³1 RQJ W / RVF \$ WXXGMRQ5 LN \ %KILRUQ \$ GRMFQIH RF IDQ RUFH 80(3), 1005-1039.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی